

17 — BASININ HALK ÜZERİNDEKİ ÖNEMLİ TESİRLERİ

Atatürk 1930 yılında gazeteler konusunda bana şöyle bir not yazdırmıştı: “Basının umumî hayatta ve Cumhuriyetin ilerlemesi ve gelişmesinde üzerine düşen vazifeler yüksektir. Basının, tam ve geniş hürriyeti, iyi kullanılması hususu nazik olduğu kayda şayandır. Her türlü kanunî kayıtlardan önce, bir kalem sahibi ilme, ihtiyaca ve kendi siyasî telakkilerine olduğu kadar, vatandaşların haklarına ve memleketin her türlü hususî telakkileri üzerinde olan, yüksek menfaatlerine dikkat ve saygı göstermek manevî mecburiyetindedir. Bu mecburiyettir ki, umumî intizamı temin edebilir. Bununla beraber basının serbestisinden meydana gelecek fenalıkları ortadan kaldıracak müessir vasıta, asla geçmişte olduğu gibi basın hürriyetini bağlıyan bağlar değildir. Aksine basın hürriyetinden doğacak mahzurların ortadan kaldırılması, yine basın hürriyetidir.”

Atatürk'ün bu sözlerinde basın için düstur olacak esaslar vardır. Hakikaten bugün gazetelerin kamu oyunun teşkilâtlanmasında ve bilhassa halk eğitiminde çok önemli hizmetleri olmaktadır. Asrımızın haberleşme vasıtaları, çok çeşitli olmakla beraber, gazeteler günlük hayatta hemen herkese hitap eden ve elden ele dolaşabilen yayın organlarının başında gelmektedir. Bu vesile ile milletlerarası şöhrete sahip devlet ve fikir adamı olan Belçikalı Mr. H. Spaak'ın, bundan yıllarca önce, Ankarada verdiği bir konferanstan bazı cümleleri her zaman, çok hak vererek, hatırlarım. O diyordu ki:

“Eğer büyük ve her memlekete şamil bir kudret sahibi olsam, gazetelerin kalın puntolu manşetlerini kaldırırdım.” Bundaki açıklaması ise şu mantığa dayanıyordu. “Bugünkü hayat şartlarımız, gürültülü ve yorucu muhitlerde geçmektedir. Asrın sürati, hayatımızın her safhasına tesir etmekte ve her insanı, bilhassa fikren yorucu bir duruma sokmaktadır. Gece uykusunda biraz dinlenebilen insanlar, sabahleyin ilk iş olarak gazetelerden haberleri okumaktadır. Bu haberler elbette çok çeşitlidir ve memleketlerimizde olduğu gibi, diğer memleketlerde de can sıkıcı fena haberler eksik değildir. Biraz dinlenmiş olan insan gazetededen bilhassa büyük puntolarla yayınlanan bu çeşit kötü haberleri, hem de birinci sahifelerde okumak mecburiyetinde olunca, o insandaki asabın daha sabahın erken saatlerinden itibaren ne kadar gergin olacağını tahmin edersiniz. Bu bir insanın günlük iş hayatının üzerinde menfî tesiri olduğu gibi, bilhassa çalışma gücünü de kırmaktadır.”

Bu açıklamalardan sonra Mr. H. Spaak gazetelerde verilen kötü haberlerin, bu psikolojik durum göz önünde bulundurularak, dikkat edilmesini tavsiye ediyordu.

Bu konferansın üzerinden yıllar geçtiği halde, büyük puntolarla kötü haberlerin verilmiş şeklini gördükçe bu sözleri hatırlarım.

Şimdi basın mensuplarımız ve gazete yazarlarımızın Cumhuriyetimizin kırkinci yıldönümünde, bu noktada dikkatlerini çekmek istiyorum. Onun için de yazıma, Atatürk'ün üzerinde çok durulması ve düşünülmesi lâzım gelen sözlerini nakletmekle başladım. Bu sözlerinde Atatürk yazarlarımızdan, memleketin yüksek menfaatlerine saygı ve dikkat istiyor. O halde memleketin yüksek menfaatleri, bu kötü haberleri toplayarak baş sahifelerde yazmak olmasa gerektir. Unutmayalım ki, bir milletin fertlerinin kültür seviyesini, faydalı yayınlar besler. Gazetelerimizden de bunu istemek hakkımızdır.

*Bolu, Kültür ve Yardımlaşma Derneğinin Aylık Organı
Çele Dergisi. yıl I, sayı 11, Ocak 1964*